

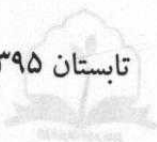


عوامل تأثیرگذار در شکل گیری فرق و مذاهب در مدرسه بغداد



محقق: مهدی بهادری

تابستان ۱۳۹۵



سرشناسه	: بهادری، مهدی، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: عوامل تاثیر گذار در شکل گیری فرق و مذاهب در مدرسه بغداد/ محقق مهدی بهادری.
مشخصات نشر	: کرج: لوح سبز، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۱ ص.
شابک	: ۱۲۰۰۰۰ ریال ۶-۹۹۱۸۶-۶۲۲-۹۷۸-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: مدرسه ها -- عراق -- بغداد
موضوع	: Schools -- Iraq -- Baghdad
موضوع	: اسلام -- فرقه ها -- تاریخ
موضوع	: Islamic sects - History
رده بندی کنگره	: ۶۷ / ۶۹ / ۸۱ / ۱۳۵۰۰ ب۹
رده بندی دیویی	: ۲۷۱ / ۰۹۵۶۷۴۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۱۳۲۶۰

مل تاثیر گذار در شکل گیری فرق و مذاهب در مدرسه بغداد

سند: مهدی بهادری

اح جلد: امیر ناصر بخت

شارات: لوح سبز

پ اول: سال ۱۳۹۷

اژ: ۵۰ جلد

ت: ۱۲۰۰۰۰ ریال



انتشارات لوح سبز

مرکز پخش: کرج، بلوار امام زاده حسن (ع)، مدرسه علمیه امام صادق (ع)

lovhesabz@gmail.com ، ۹۱۹۳۶۱۵۵۸۶۶ ، ۹۱۰۸۶۱۱۰۵۰

www.lovhesabz.blog.ir

فهرست مطالب

فصل اول

کلیات و مفاهیم

- مقدمه ۱
- ۱- بیان مسأله و تعیین قلمرو آن ۱
- ۲- سؤالات تحقیق ۱
- ۳- فرضیه تحقیق ۲
- ۴- پیشینه تحقیق و استیاء این پژوهش ۲
- ۵- ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق ۲
- ۶- کاربرد نتایج تحقیق ۲
- ۱-۱- مفاهیم ۴
- ۱-۱-۱- معنای واژه «فرقه» ۴
- ۱-۱-۱-۱- معنی اصطلاحی و کاربردی ۴
- ۱-۱-۲- معنی لغوی مذهب ۶
- ۱-۲-۱-۱- معنی اصطلاحی مذهب در علم کلام ۷
- ۱-۲-۱-۲- کلیات ۸
- ۱-۲-۱-۳- مدرسه بغداد ۸
- ۱-۲-۲-۱- اصول و مبانی مدرسه بغداد ۱۰
- ۱-۲-۳-۱- جایگاه مذاهب در بغداد و ریشه های اختلاف شیعیان و سنی مذهب ۱۰

- ۱-۲-۴- شخصیت ها ۱۲
- ۱-۲-۵- شیعیان بغداد ۱۳
- ۱-۲-۶- ویژگیهای مدرسه بغداد ۱۴
- ۱-۲-۶-۱- تأثیر گذاری بر معتزله ۱۴
- ۱-۲-۶-۲- تفصیل امیرمؤمنان علی علیه السلام بر دیگران ۱۷
- ۱-۲-۱۰- تأثیر گذاری بر عقل گرایی ۲۰
- الف- عوامل پیدایش عقل گرایی ۲۰
- ب- مکتب بغداد و تأثیرات عقل گرایی ۲۱
- ۱-۲-۸- گسترش عقل گرایی در میان شیعه ۲۲
- ۱-۲-۹- طرح منازعات و گفتگوهای انتقادی ۲۴
- ۱-۲-۱۰- اختلافات قرون نخست و انسابات فرقه ای ۲۶
- ۱-۲-۱۱- مهم ترین منازعات اشاعره با معتزله در مدرسه ی بغداد ۲۸
- ۱-۲-۱۲- تأثیر گذاری بر کلام شیعه ۲۹
- ۱-۲-۱۳- تعامل فکری فرهنگی نوبختیان با دیگر خاندانهای شیعه در گسترش فرهنگ شیعه ۳۰
- ۱-۲-۱۴- اندیشه های نوبختیان و تأثیر آنها بر اندیشه های شیعه ۳۰
- ۱-۲-۱۵- خدمات علمی ابوسهل به تشیع ۳۱
- ۱-۳-۳- بررسی و معرفی فرقه های به وجود آمده در مدرسه ی بغداد ۳۳
- ۱-۳-۱- پدیده غلو و غالی گری ۳۳
- ۱-۳-۲- غلو در بین مسلمین ۳۳

- ۳-۳-۱- بنیانگذار غلو در اسلام..... ۳۴
- ۳-۳-۴- معركة اصلی نزاع..... ۳۵
- ۳-۳-۵- شلمغانیه..... ۳۶
- ۳-۳-۶- بلالیه..... ۳۹
- ۳-۳-۷- حلاجیه..... ۴۰
- ۳-۳-۸- هلالیه..... ۴۱
- ۳-۳-۹- نقش بغداد در پیدایش فرق غالی..... ۴۲
- ۳-۳-۱۰- فرقه‌ها و شاخه‌های شیعه در منابع فرقه‌شناسی در عصر مدرسه‌ی بغداد..... ۴۳
- ۳-۳-۱۱- کاستی‌ها در مدرسه بغداد و عوامل آن..... ۴۵
- نتیجه‌گیری..... ۴۷

فصل دوم

عوامل فکری ایجاد فرق و مذاهب در مدرسه بغداد

- ۱-۲- عقلانیت و عقل‌گرایی..... ۵۰
- ۲-۱-۱- جایگاه ایجادى معتزله در مکتب عقل‌گرا..... ۵۳
- ۲-۱-۲- جایگاه عقل در امامیه..... ۵۵
- ۲-۱-۳- جایگاه عقل در اشاعره..... ۵۶
- ۲-۱-۴- جایگاه ایجادى امامیه در مکتب عقل‌گرایی مکتب بغداد..... ۵۷
- ۲-۲- تفسیر عقلایی احادیث..... ۵۸

- ۶۰..... ۲-۲-۱- حوزه ی حدیثی بغداد
- ۶۲..... ۲-۲-۲- فعالیت های حدیثی
- ۶۳..... ۲-۲-۳- مکتب حدیثی مدرسه بغداد
- ۶۴..... ۲-۲-۴- سفرهای حدیثی در بغداد
- ۶۵..... ۲-۲-۵- برگزاری مجالس تحدیث
- ۶۵..... ۲-۲-۶- تالیف کتاب
- ۶۶..... ۲-۲-۷- اسامی نسخ و نسخه برداری از کتب
- ۶۶..... ۲-۲-۸- شاخصه های ویژه حدیثی در بغداد
- ۶۸..... ۲-۲-۹- اهل حدیث و اهل رأی
- ۶۹..... ۴-۱-۱۰- ماجرای بیت الحکم و نقش آن در شکل گیری و توسعه فرق
- ۷۱..... ۲-۲-۱۱- اصول و مبانی مدرسه بغداد
- ۷۳..... ۲-۲-۱۲- مبداء و مراکز پایگاه های حدیثی سنی
- ۷۴..... ۲-۲-۱۳- تقسیم بندی حوزه های حدیثی
- ۷۵..... ۲-۳-۱- تأویل گرایی
- ۸۱..... ۲-۳-۱- انواع تأویل
- ۸۱..... ۱: تأویل مقبول
- ۸۱..... ۲: تأویل مردود
- ۸۳..... ۲-۳-۲- شیوه های تأویل
- ۸۴..... ۲-۳-۳- دیدگاه ها

نتیجه گیری ۸۵

فصل سوم

عوامل فرهنگی و اجتماعی ایجاد فرق و مذاهب در مدرسه بغداد

- ۳-۱- گسترش نهضت ترجمه ۸۸
- ۳-۱-۱- نتایج پیامدهای نهضت ترجمه ۹۰
- ۳-۱-۲- رقه های به وجود آمده در عصر نهضت ترجمه ۹۵
- ۳-۲- تعامل با دیگر فرق ۹۷
- ۳-۲-۱- عوامل مؤثر در تعامل ۹۸
- ۳-۲-۲- نهی شیعیان از تعامل با برنیه فرقه ها ۱۰۱
- ۳-۳- تنازعات فرقه ای ۱۰۲
- ۳-۳-۱- محورهای کلامی اختلافات فرقه ها ۱۰۲
- ۳-۳-۲- شیعیان بغداد در ارتباط با مذاهب دیگر ۱۰۵
- نتیجه گیری ۱۰۷

فصل چهارم

عوامل سیاسی در ایجاد فرق و مذاهب در مدرسه بغداد

- ۴-۱- مرکزیت خلافت ۱۱۰
- ۴-۱-۱- عهد عباسی ۱۱۰

- ۴-۱-۲- عصر عباسی و علویان..... ۱۱۲
- ۴-۱-۳- زیدیه..... ۱۱۲
- ۴-۱-۴- فرقه های به وجود آمده در زمان عباسیان..... ۱۱۳
۱. اسماعیلیه..... ۱۱۳
۲. قرامطه..... ۱۱۴
۳. طه..... ۱۱۴
- ۴-۱-۶- عوامل ایجاد آن..... ۱۱۵
- ۴-۱-۷- نقش معتزله در افول معتزله..... ۱۱۶
- ۴-۱-۸- نقش معتزله در ایجاد فرقه گرای..... ۱۱۸
- ۴-۱-۹- بریدیان و چگونگی شکل گیری آن..... ۱۱۹
- ۴-۱-۱۰- اتحاد آل برید با آل بویه علیه خلافت عباسی..... ۱۲۰
- ۴-۲-۱- صدارت آل بویه..... ۱۲۱
- ۴-۲-۱- تشیع در عهد آل بویه..... ۱۲۳
- ۴-۲-۲- آشکار سازی شعارهای شیعه..... ۱۲۳
- ۴-۲-۳- پیامدهای اقتدار تشیع در دوره آل بویه..... ۱۲۳
- ۴-۲-۴- علل و عوامل ترویج تشیع..... ۱۲۵
- ۴-۲-۵- نقش آل بویه در رشد و توسعه علویان و زیدیان..... ۱۲۶
- ۴-۲-۶- سیاست مذهبی..... ۱۲۸
- ۴-۲-۷- نشانه های توسعه تشیع در دوره آل بویه..... ۱۳۱

- ۴-۲-۸- رشد چشمگیر شیعه با روی کار آمدن آل بویه..... ۱۳۴
- ۴-۳- ضعف دستگاه خلافت..... ۱۳۵
- ۴-۳-۱- آزادی مذاهب و گفتگوهای دینی بین مذاهب..... ۱۳۶
- ۴-۳-۲- قرن چهارم و ضعف دولت عباسی..... ۱۳۷
- ۴-۳-۳- حکومت آل بویه و ضعف خلافت عباسی..... ۱۳۷
- ۴-۴- تأثیر پذیری مدرسه بغداد از فرق سیاسی و قیام های شیعی..... ۱۳۹
- ۴-۴-۱- تأثیر پذیری از خوارج..... ۱۴۰
- ۴-۴-۲- تأثیر پذیری از مدرسه..... ۱۴۲
- ۴-۴-۳- تأثیر پذیری از مرجع..... ۱۴۳
- ۴-۴-۴- عاشورا و قیام های شیعی..... ۱۴۴
- ۴-۴-۵- شیعه امامی..... ۱۴۴
- الف: قیام محمد نفس زکيه..... ۱۴۶
- ب: قیام ابن طباطبای حسنی..... ۱۴۷
- ج: قیام حسن بن زید حسنی (علویان طبرستان)..... ۱۴۸
- د: قیام یحیی بن حسین (زیدیان یمن)..... ۱۴۹
- نتیجه گیری..... ۱۵۰
- نتیجه گیری- خاتمه..... ۱۵۰

مقدمه

۱- بیان مسأله و تعیین قلمرو آن

بعد از رسول خدا صلی الله علیه وآله و سلم مسلمانان رویکردهای مختلفی به منابع استنباط داشته‌اند. در دوره ای اهتمام به نقل، و در دوره ای دیگر توجه خاص به عقل در استنباط آموزه‌ها و احکام دین، جالب توجه است. هریک از این دو رویکرد می‌تواند در شکل‌گیری، فرقه‌های اسلامی نقش آفرین باشد. فرقه‌هایی چون خوارج، حنابله، اهل حدیث، ظاهرگرایان و... برون داد نقل‌گرایی است. فرقه‌هایی چون معتزله و... نیز با تکیه بر عقل در تفکر اسلامی شکل گرفته است. در این تحقیق به بررسی مقطع تاریخی و مکانی خاص (مدرسه بغداد) که تأثیراتی مهم در شکل‌گیری فرق و مذاهب داشته می‌پردازیم، تا با شناخت از این سه‌جانبه اتحادی فرق و مذاهب از آتش تفرقه، که دین و دنیای مسلمانان را هدف گرفته، دمه به سوی وحدت اسلامی برداریم.

۲- سئوالات تحقیق

الف: سئوال اصلی:

عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری فرق و مذاهب در مدرسه بغداد چیست؟

ب: سئوالات فرعی:

عوامل فکری در ایجاد فرق و مذاهب در مدرسه بغداد کدامند؟

عوامل فرهنگی و اجتماعی در ایجاد فرق و مذاهب در مدرسه بغداد کدامند؟

عوامل سیاسی در ایجاد فرق و مذاهب در مدرسه بغداد چیست؟

۳- فرضیه تحقیق

وجود ویژگیهایی چون عقل گرایی، طرح منازعات و گفتگوهای اعتقادی، تفسیر عقلانی احادیث، تأویل گرایی در این مکتب بستر شکل گیری فرقه ها را در این مدرسه فراهم ساخته است.

۴- پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش

رچه در رابطه با مکتب بغداد و ویژگیهای آن آثاری در دسترس وجود دارد و می توان به کتاب های از قبیل: شیعیان بغداد به نویسندگی آقای محمد طاهر یعقوبی و کتاب زندگی شیعیان بغداد به نویسندگی آقای دکتر سید حسن موسوی و یا کتاب سیر تطور کلام شیعه به نویسندگی آقای دکتر محمد صفر جبرئیلی اشاره نمود و همچنین مقالات اساتید محترمی مانند حضرت آیت الله سبحانی و حضرت استاد ربانی گلپایگانی مقالات چاپ شده در مجلات نقد و نظر و سلسه مقالات فارسی کنگره شیخ مفید اشاره نمود. اما در ارتباط با موضوع پژوهش به صورت خاص اثری مشاهده نشده است.

۵- ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق

در عصر حاضر اختلاف فرقه ای عمده ترین مشکل مسلمانان است. شناخت و معرفی جریان های هم سو در راستای التیام بخشی به این جرات جامعه اسلامی و فراهم ساختن بستر های تقریب و اتحاد بین فرقه های اسلامی از جمله بایست های تکلیفی خواص و بیانگر ضرورت تحقیق در این عرصه است.

۶- کاربرد نتایج تحقیق

نتایج تحقیق می تواند راهبردی برای فرقه پژوهان، محققان، و مبلغان دین بوده، مورد استفاده طلاب و دانشجویان فلسفه و کلام باشد. علاوه بر اینکه بستری برای ایجاد تقریب بین امامیه و سایر مذاهب اسلامی را فراهم می سازد.